

Ващук О. П.

доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ АНТРОПОДЖЕРЕЛЬНОЇ НЕВЕРБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОБШУКУ

Використання положень антроподжерельної невербальної інформації не можна використовувати як самоціль або нову універсальну парадигму обшуку. Наголошується на необхідності спостереження за проявами антроподжерельної невербальної інформації у поведінці обшукуваного у ході всієї слідчої (розшукової) дії. Тут повинен працювати алгоритм використання положень антроподжерельної невербальної інформації, що полягає у такому:

1. Сприйняття проявів антроподжерельної невербальної інформації;
2. Інтерпретація з вербальною інформацією;

3. Формування висновків;

4. Діяння (дія або бездіяльність).

Доведено, що під час проведення обшуку слідчим виконуються такі ключові завдання:

- контроль за діями осіб, які ведуть пошуки (повнота, ретельність, предметність);
- сприйняття в обшукуваних проявів, що вказують на місце приховування шуканих предметів;
- аналіз цих проявів з метою виявлення найбільш гострих моментів, що вказують на місце приховання шуканого.

При проведенні обшуку за участю неповнолітніх враховується їх підвищена емоційність, невміння стримувати себе і спокійно реагувати на обшук. Необхідно уважно спостерігати за поведінкою таких осіб, відзначаючи невербальні прояви також інших учасників обшуку, що в результаті вплине на цілеспрямованість слідчої (розшукової) дії.

Під час обшуку слідчому необхідно виступати спостерігачем, який би фіксував похибки, не обшукані місця і предмети, та непомітно вказував на них (наприклад, шляхом прихованого подання заздалегідь обумовлених сигналів (жестів, звуків тощо). Доцільною була б розробка невербального порядку обміну інформацією для слідчої оперативної групи. Під час обшуку слідчий, проявляючи спокійність і впевненість у своїх діях, наслідуюче впливає на членів слідчо-оперативної групи та нервово і збуджено на обшукуваного. Такі невербальні прояви у поведінці обшукуваного містять вказівки на місцезнаходження прихованого.

В процесі обшуку доцільне застосування також методу бесіди і його різновиду – прийому «словесної розвідки» (застосування провокативних запитань), що надасть можливість дослідити прояви антроподжерельної невербальної інформації під час мовлення залежно від збільшення або зменшення нервового напруження обшукуваного, що виражає його внутрішній стан, зміна голосу, тональності, міміки обличчя.

Наголошено на необхідності спостереження за проявами антроподжерельної невербальної інформації у поведінці обшукуваного залежно від переміщення слідчого по приміщенню або ділянці місцевості. Поява під час огляду будь-якого об'єкта і виникнення в поведінці обшукуваного ознак напруженості є вказівкою на значимість даного об'єкта та спонукає до більш ретельного аналізу. Інтерпретація антроподжерельних невербальних проявів обшукуваного включає фактори психічного стану обшукуваного та відрізняє реакції (наприклад, зацікавленості/байдужості), виявляє віднесеність реакції (до чого ця реакція може корелювати). Емоції обшукуваного можуть мати лише орієнтовне значення, оскільки часто мають місце випадки їх імітації.

Таким чином, спостереження за поведінковими антроподжерельними невербальними проявами обшукуваної особи є ефективним прийомом, який сприяє встановленню місць приховування шуканих предметів. Водночас, будучи пов'язаним із застосуванням інших прийомів впливу на психіку обшукуваного, воно стає ще більш ефективним.